

Kystvandråd for den centrale del af Limfjorden delområde 157 og 158

Referat

5. møde i kystvandrådet den 28. november 2023, kl. 17–21:00

Viborg, Rådhuset, Prinsens Alle 5, 8800 Viborg, Multisalen

Mødedeltagere:

- Rasmus Wittrup, Dansk Akvakultur (RW)
- Lars Kristensen, Fjordland (LK),
- Henrik Nielsen, Foreningen Muslingeerhvervet (HN)
- Gorm Væhrens, Danmarks Naturfredningsforening (LN)
- Poul Blicher Andersen, Dansk Ornitologisk Forening (PBA)
- Sabina Rohde, Danmarks Jægerforbund (SR)
- Hans Kurt Tougaard, Fjordklyngen (HKT)
- Aage Grynderup, Limfjordssammenslutningen (AG)
- Anne-Mette Sørensen Langvad, Klimafonden Skive (AMR)
- Claus Bo Andreasen, LAG Skive-Viborg (CBA)
- Katrine Kloster Graversen, Hjarbæk Sjøgtelaug (KKG), suppleant
- Anders Ahrenfeldt, Dansk Skovforening (AA),
- Jakob Gade, Landboforeningen Midtjylland (JG)
- Henrik Ravn, Danmarks Sportsfiskerforbund (HR), suppleant
- Ivan Drejer, Skive Vand (ID)
- Lars Olsen, Danske Vandløb (LO)

- Henrik Dalgaard, Limfjordsrådets formandskab (HD)

- Anders Chr. Erichsen, DHI (ACE)
- Jens Kjerulf Petersen, DTU Aqua (JKP)
- Tommy Dahlgaard AU (TD)
- Morten Graversgaard, AU (MG)
- Susanne Mortensen, sekretariatet (SM)
- Torben Bramming Jørgensen, sekretariatet (TBJ)
- Kristoffer Piil, sekretariatet (KP)
- Anders Gade, sekretariatet (AG)
- Lars N. Bach, sekretariatet (LNB)
- Jørgen Jørgensen, sekretariatet (JJ)

Der var afbud fra Carl Christian Pedersen, Agri Nord, Peter Madsen, Friluftsrådet Limfjord Syd, Anders Bøge, Limfjordsrådets formandskab

Referent: Jørgen Jørgensen

Dagsorden

1. Velkomst v/sekretariatet

2. Godkendelse af dagsorden v/sekretariatet
3. Siden sidst v/sekretariatet
  - Indsendte bemærkninger fra kystvandrådets medlemmer:
    - a. Bemærkninger om belastning fra punktkilder, Agri Nord
    - b. Materiale fra Stiig Markager, fra LAG Skive-Viborg
    - c. Bemærkninger vedr. punktkilder og muslinger fra Hjarbæk Sjøgtelaug
    - d. Bemærkninger vedr. muslinger, fra Foreningen Muslingeerhvervet
  - Materiale fra teknikergruppen:
    - a. Myndighed
    - b. Punktkilder
4. Status for arbejdsplaner, data og beregningsprincipper
  - a) Kort status. v/ Anders Chr. Erichsen, DHI
  - b) Muslingeopdræt, potentialer og muligheder v/ Jens Kjerulf Petersen, DTU Aqua
5. Aftensmad
6. Oplæg til indsatsplan for opfyldelse af miljømålet
  - Præsentation af scenarier v/sekretariatet
  - Gruppedrøftelser (kl.19:00)

Kystvandrådet regner i på forhånd sammensatte grupper på et konkret scenarie for hvordan indsatsen i forhold til Hjarbæk Fjord kan sammensættes.

Sekretariatet udleverer materiale, der kan bruges ved beregningerne.
  - Opsamling i plenum (20:10)

Der samles op på diskussionerne og forslag fra de enkelte grupper.

På baggrund af opsamlingen og med de sidste data fra eksperterne vil sekretariatet opstille oplæg til kystvandrådets endelige forslag indsatsplaner for Hjarbæk Fjord og Skive Fjord mm., der kan besluttes på kystvandrådets sidste møde den 5. december.
7. Overskrifter til kystvandrådets supplerende udtalelse (20:40)
8. Eventuelt (kl. 20:55)

Ad 1

Jørgens Jørgensen (JJ) bød velkommen og der var en præsentationsrunde.

Ad 2

Ingen bemærkninger.

Ad 3

Indledningsvist understregede JJ, at det er væsentligt at kystvandrådet lægger de data der er udarbejdet specifikt til rådets arbejde til grund for rådets konklusioner.

Med udgangspunkt i de indsendte bemærkninger og det vedhæftede notat om punktkilder fra teknikergruppen, gennemgik JJ sekretariatets vurdering af de indsendte bemærkninger (slides udsendt).

Materiale, bemærkninger og synspunkter vedr. muslinger adresseres under pkt. 4

Ad 4

a) Anders Chr. Erichsen, DHI refererede kort analyserne af slusepraksis, saltholdighed, lagdeling og iltforhold i Hjarbæk Fjord.

b) Jens Kjerulf Petersen, DTU Aqua (JKP) gennemgik de gennemførte analyser (slides udsendt). Afslutningsvist understregede JKP muslingeopdræt som et supplerende virkemiddel, og anvendelsen af virkemidlet kompenserer derfor ikke for indsatsen for at reducere tilledningen af næringsstoffer fra land.

Til gengæld fjerner muslingeopdræt i vandsøjlen kvælstof fra havmiljøet, og kan dermed fra dag 1 have en positiv effekt på vandets klarhed og opfyldelse af miljømålet. Effekternes karakter og størrelse er dokumenteret i de analyser, der er udført i regi af kystvandrådet.

Spørgsmålet om muslingeopdræts eventuelle rolle i forhold til en hurtigere opnåelse af målet om god økologisk tilstand i fjorden og effekterne på bunden under anlæggene blev drøftet i sammenhæng med kystvandrådets bemærkninger til miljøministeren og byrådene.

Ad 5

Aftensmad.

Ad 6

Præsentation af scenarier

Kristoffer Piil, sekretariatet (KP), gennemgik de udsendte scenarier, herunder de 3 grundscenarier for indsatsen fosfor fra oplandet (punktkilder og det åbne land), og redegjorde for hvordan grupperne kunne regne på sammensætningen af et konkret scenarie for kvælstofindsatsen i forhold til Hjarbæk Fjord.

Gruppedrøftelser

Med udgangspunkt i et grundscenarie for indsatsen i forhold til fosfor fra oplandet nåede grupperne frem til nedenstående scenarier for kvælstofindsatsen i forhold til Hjarbæk Fjord.

Ændring i arealanvendelsen

Virkemiddel	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	Gennemsnit	Fordeling af udtagning
	ha					%
Vådområder	6000	5000	5000	6000	4311	-
Skovrejsning*	1000	-	1000	3000	1500	9,4
Braklægning*/**	-	5000	5000	-	2500	25,0
Energiafgrøder*	8000	1000	5000	1000	5000	31,3
Græsprotein*	5000	5000	7000	5000	5500	34,4

*Areal anvendelsen sker fra omdriftjord til nævnte virkemiddel

**Omlægning kan være til lysåben natur, VE anlæg eller anden ikke landbrugsmæssig drift uden gødskning

Fordeling af virkemidler i eksisterende markdrift

Virkemiddel	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	Konsensus
	ha				ha og % af rått potentiale
Minivådområder			5.000	5.000	Skal passe med grundscenarie
Præcisionsgødskning		13.000	10.000	10.000	10.000 ha, 60% af potentiale
Tidlig såning	1.000		1.500	1.000	1000 ha /30% potentiale
Efterafgrøder u. sædskifteændringer sv.	6.000	1.500	4.000	9.000	60% af potentiale
Efterafgrøder m. sædskifteændringer sv.			2.000		0
Efterafgrøder u. sædskifteændringer kv.		500	2.000	5.000	0 -80% af potentiale
Efterafgrøder øvrigt areal			4.000		0
Mellemafgrøder		500	2.000		0-20% af potentiale
Substitution af husdyrgødning			4.000		0
Grønkorn efter ompløjning af kl. græs				1.000	0
Miljømajs	7.200	3.700	2.500	1.000	30-80% af potentiale
Roer		3.700		7.000	0-75% af potentiale

Virkemiddel	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	Konsensus
	% af rest potentiale efter udtagning				% restpotentiale efter udtagning
Minivådområder		90	82	57	Skal passe med grundscenarie
Præcisionsgødskning			78	66	70
Tidlig såning	38		67	36	50
Efterafgrøder u. sædskifteændringer sv.	64	15	47	59	50
Efterafgrøder m. sædskifteændringer sv.			41		0
Efterafgrøder u. sædskifteændringer kv.		10	44	91	50
Efterafgrøder øvrigt areal			37		0
Mellemafgrøder		6	41		20
Substitution af husdyrgødning			68		0
Grønkorn efter ompløjning af kl. græs				52	0
Miljømajs	96	91	36	95	50
Roer		91		99	50

Opsamling i plenum

Imellem grupperne var der enighed om at pege på målretning både i forhold til udtagning og i forhold til fordeling af virkemidler for markdriften

Valg af grundscenarier for indsatsen i forhold til fosfor fra omlandet (punktkilder og det åbne land) blev drøftet. Der var enighed om at pege på to scenarier, scenarie 2 og 3, som grundlag for udarbejdelse af scenarier for kvælstofindsatsen for vandområde 157 og 158.

Det blev desuden påpeget at der i grundscenarierne 2 og 3 – kunne kigges på muligheden for at skruer op for reduktionen af oplandsfosfor og ned for reduktionen af fosfor fra dambrug. I scenariet for kvælstofreduktion tages der udgangspunkt fællesnævnerne i gruppernes oplæg til scenarier.

På baggrund af opsamlingen og med de sidste data fra eksperterne vil sekretariatet opstille oplæg til kystvandrådets endelige forslag indsatsscenarier for Hjarbæk Fjord og Skive Fjord mm., der kan besluttes på kystvandrådets sidste møde den 5. december.

Ad 7

Overskrifterne i det udsendte udkast til dokument blev gennemgået.

I forhold til spørgsmålet om udtagning og målretning af udtagningen, blev følgende forhold nævnt:

- Det er en forudsætning af data for kvælstofretentionen er sikre, når / hvis vi skal foreslå målrettet udtagning.
- En ekspropriationsordning for bedrifter, hvor en given % af arealerne rammes af udtagning, skal indgå som en del af en økonomisk model for permanent udtagning af arealer fra landbrugsdrift
- Det skal undersøges om det er muligt at fratække udlæg af arealer til VE anlæg (inkl. kommende) fra udtagningspotentialer

Der var opbakning til at knytte bemærkninger til de "glemte/oversete punktkilder" som de fremgår af i det vedhæftede notat om punktkilder fra teknikergruppen. Desuden bør muligheden for at der måles på de største og mest betydende overløb belyses.

Med udgangspunkt i diskussionen om muslingeopdræt blev en formulering om muslingeopdræt, potentialer og muligheder drøftet. Der var opbakning til, at der kan arbejdes videre med en formulering med udgangspunkt i JKPs konklusioner. Det blev fra de grønne organisationers side understreget, at muslingeopdræt ikke kan kompensere for indsatsen for at reducere tilledningen af næringsstoffer fra land.

Rasmus Wittrup, Dansk Akvakultur (RW) bemærkede, at det vel under alle omstændigheder giver mening at udnytte muligheden for at skabe lokale forbedringer.

Henrik Nielsen, Foreningen Muslingeerhvervet (HN) gjorde opmærksom på at konsekvensen af indførelsen af den nye dybdegrænse for muslingeskrab (5,3 m) ville være at 5,5 ton kvælstof ikke ville blive fjernet fra fjorden.

Henrik Ravn, Danmarks Sportsfiskerforbund (HR) foreslog, at der knyttes en bemærkning til spørgsmålet om fiskepassage ved Virksunddæmningen. Det var der enighed om.

Der var desuden enighed om Anne-Mette Sørensen Langvads, Klimafonden Skive (AMR), forslag om at samle teksten under nogle overordnede overskrifter.

Spørgsmålet om sæler og skarvs prædation på fiskebestandene blev berørt. Der medtages ikke en bemærkning om dette spørgsmål.

Ad 8

Intet.